

brands) jest bardzo pomocne w odkrywaniu własnej, niepowtarzalnej roli w służbie na rzecz jedności Kościoła i chrześcijan. Dobrze stało się, że dzienniki kardynała Willebrandsa, ekumenicznego „Latającego Holendra”, stały się dostępne i mogą pobudzać teologów z różnych tradycji chrześcijańskich do poszukiwania tego, co najważniejsze w dążeniu do jedności, jakiej pragnie Chrystus.

LEONARD GÓRKA SVD

Lublin

POLSKIE DROGI EKUMENII

Jacek Maciej Wojtkowski. *Ku jedności chrześcijan*. Olsztyn: ProArtis Pracownia Architektoniczna Grzegorz Wojtkowski 2009 ss. 166. ISBN 978-83-928362-0-9

Jednym z podstawowych elementów procesu soborowego w Kościele jest pojęcie recepcji, wchodzące w zakres teologii Soboru. Pod pojęciem tym rozumiano w tradycji katolickiej przejęcie orzeczeń i dokumentów soborowych przez wspólnotę wierzących. Współdziałały przy tym ze sobą zarówno hierarchia kościelna, jak i zmysł wiary poszczególnych wierzących w lokalnych Kościołach, a także krytyczna refleksja teologiczna. Proces ten zmierzał do zachowania wartości istotnych i trwałych oraz do usankcjonowania przemian zachodzących w Kościele. Do współczesnych przemian należy m.in. powstały z początkiem XX wieku ruch ekumeniczny, wnoszący ze sobą świadomość szacunku dla odrębności konfesyjnych, odrzucenie ekskluzywizmu eklezjologicznego, opowiedzenie się za dialogiem z innymi tradycjami chrześcijańskimi, religiami i światem.

O takim procesie jest także mowa w recenzowanej książce ks. dra Jacka Macieja Wojtkowskiego. Już sam tytuł książki *Ku jedności chrześcijan* wskazuje, że ekumenia jest procesem skierowanym ku przyszłości i kształtuje się w stawaniu się. Jest rzeczywistością dynamiczną i otwartą na wartości znajdujące się w zróżnicowanych tradycjach chrześcijańskich. Autor książki prezentuje czytelnikowi „pięć przystanków na drodze do jedności chrześcijan, dzięki którym można reflektować swoje osobiste odniesienie do ekumenizmu, dialogu, nawrócenia i kształtowania duchowości ekumenicznej...” (s. 11). Stanowią one jednocześnie pięć rozdziałów, na których treść składają się wcześniej wygłoszone referaty Autora.

Na pierwszym miejscu stawia zagadnienie specyfiki powołania chrześcijańskiego w rozumieniu papieża Jana Pawła II. Rozdział obejmuje takie zagadnienia jak:

powszechne powołanie do świętości, warunki rozpoznania powołania, powołanie świeckich – specyfika, powołanie duchownych, środowisko, w jakim realizujemy nasze powołanie, skuteczność głoszenia Ewangelii – realizacja powołania, gdzie realizować powołanie do świętości. Wśród sposobów realizacji powołania chrześcijańskiego papież wskazuje m.in. na ważny proces „braterskiej i pełnej przekonania ekumenicznej współpracy” (s. 27). W związku z tym Autor przypomina zatroskanie papieża, zasługujące na przypomnienie: „Wszyscy chrześcijanie są wezwani do wypełnienia tego zadania zgodnie ze swym powołaniem. Nakaz ewangelizacji wymaga od chrześcijan, by zbliżali się do siebie wzajemnie i wspólnie działali: ewangelizacja i jedność, ewangelizacja i ekumenizm są ze sobą nierozzerwalnie związane” (tamże).

Drugi rozdział zawiera próbę „analizy i przybliżenia katechezy o ekumenizmie, jaką skierował do Polaków Jan Paweł II w czasie swoich pielgrzymek do Ojczyzny” (s. 11). Obok podania chronologii spotkań ekumenicznych z Janem Pawłem II w latach 1983-1999 Autor systematyzuje merytorycznie wypowiedzi papieskie i formułuje następujące zagadnienia: przypomnienie tradycji tolerancji, potrzeba dialogu, rachunek sumienia i oczyszczenie pamięci, dialog praktyczny, tolerancja czy miłość i kończy próbą podsumowania ekumenicznego nauczania papieskiego w Polsce (s. 33-48). Cały rozdział skonstruowany jest w przeważającej części z cytatów przemówień papieskich. Zabrakło osobistych wypowiedzi komentujących ze strony Autora.

Próba opisanie doświadczeń ekumenicznych w diecezji warmińskiej w latach 1964-1992 składa się na zawartość trzeciego rozdziału. Chodzi tu o przestrzeń czasową znaczącą datą listu biskupa Tomasza Wilczyńskiego do wiernych na temat Oktawy Modlitw o Jedność Chrześcijan (1964 r.) do reorganizacji administracyjnej Kościoła rzymskokatolickiego na mocy bulli Jana Pawła II *Totus tuus Poloniae populus* i powstania Metropolii Warmińskiej z archidiecezją warmińską i diecezjami: ełcką i elbląską (25 marca 1992 r.). Rozdział dotyczy w pierwszym rzędzie formacji ekumenicznej w archidiecezji warmińskiej. Przynosi obszerny materiał na temat: struktur ekumenicznych w archidiecezji warmińskiej, nauczania rządców diecezji warmińskiej (administrator apostolski ks. Teodor Bengsch, bp Tomasz Wilczyński, bp Józef Glemp, bp Jan Obłąk, abp Edmund Piszcz, abp Wojciech Ziemba – s. 55-61), a także inicjatywy ekumenizmu duchowego, ekumenizmu „naukowego”, ekumenizmu praktycznego oraz innych form ekumenicznych (s. 61-95). Całość wieńczy podsumowujące zakończenie.

Przedmiotem zainteresowania Autora jest także ekumeniczny wymiar pobożności ludowej w różnych sanktuariach, a zwłaszcza w tych, które znajdują się na terenie archidiecezji warmińskiej. Zagadnienie to podejmuje Autor w rozdziale czwartym (s. 99-108), w którym przedstawia, w oparciu o dokumenty kościelne, takie wątki problemowe jak: rozumienie pobożności ludowej; sanktuarium jako miejsce – pamięci, obecności, prorocstwa Boga; zaangażowanie ekumeniczne w sanktuarium; pobożność ludowa jako droga upowszechnienia ekumenizmu duchowego; prezentuje także to, co już osiągnięto. W zakończeniu rozdziału Autor nakreśla obowiązki rektora

sanktuarium, a mianowicie: troska o czystość wiary w Chrystusa, animowanie dążeń ekumenicznych, nauczanie i praktykowanie ekumenizmu duchowego oraz obowiązek gościnności, postawę dialogu i szczerego braterstwa.

W piątym rozdziale Autor poddaje refleksji chrześcijańskie dziedzictwo kulturowe na Warmii i Mazurach (s. 111-134). Omawia m.in. ważny, choć trudny temat przejmowania kościołów ewangelickich przez katolików po drugiej wojnie światowej. Jednocześnie prezentuje działania władz PRL wobec obiektów sakralnych: katolickich i ewangelickich. Podsumowując swoje wypowiedzi, Autor wyprowadza ważne wnioski: postawa ekumeniczna przyczynia się do kształtowania postawy pojednania i wzajemnego szacunku; prowadzone dzisiaj prace konserwatorskie w obiektach sakralnych użytkowanych przez katolików pozwalają zachować od zagłady dziedzictwo chrześcijańskie Warmii i Mazur; wpływ polityki wyznaniowej PRL na poszczególne Kościoły chrześcijańskie wymaga dalszych badań i odsłon.

Dodać należy jeszcze to, że książka została opatrzona aneksem zawierającym listy pasterskie biskupów warmińskich, dokumenty opublikowane z okazji Roku Jubileuszowego 2000 oraz niektóre dekrety kurialne. Bardzo pożyteczne z pastoralnego punktu widzenia jest nadto opublikowanie tzw. *Instrumentum laboris* Archidiecezjalnej Komisji Synodalnej ds. Ekumenizmu pt. „Kościół katolicki w Archidiecezji Warmińskiej na drodze ekumenizmu” (s. 154-166). To, co zawiera nr 8 tegoż dokumentu, może stanowić niezmiernie ważny przekaz całej książki, adresowany do współczesnej sytuacji ekumenicznej w Polsce: „Mimo wyraźnych osiągnięć w zakresie ekumenizmu stwierdza się nadal wyraźne braki w formacji ekumenicznej zarówno duszpasterzy, jak i wiernych. Istnieje pilna potrzeba powierzenia formacji ekumenicznej osobom posiadającym uniwersyteckie przygotowanie w zakresie ekumenizmu w seminariach duchownych oraz w nowicjatach i junioratach zakonnych, a także na konferencjach metodyczno-warsztatowych dla katechetów” (s. 158). Cytat godny przytoczenia podczas posiedzenia Konferencji Episkopatu Polski czy Komisji Episkopatu Polski ds. ekumenizmu, bo jest to problem całego Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce.

Wartość recenzowanej książki polega w gruncie rzeczy na tym, że przedmiotem zainteresowania czyni potrzebę recepcji ekumenicznej w Kościele. Zebrany przez Autora materiał ekumeniczny uczy, że wzajemna recepcja wartości duchowych staje się chyba jedyną drogą do zjednoczenia chrześcijan. Uczy także szacunku dla odrębności drugiego chrześcijanina, a otwartość ekumeniczną łączy z dobrze pojętą wiernością wobec przeszłości własnego Kościoła. Z pewnością nie jest to zadanie łatwe. Wymaga bowiem przemiany myślenia, rozważa i odwagi. Adresatem proponowanych przekazów są wszyscy wierzący w Chrystusa.